

Diarienummer:
DI-2021-4818

Ert diarienummer:
I2021/01321

Datum:
2021-09-24

Yttrande över SOU 2021:31 Kontroller på väg

Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) har granskat förslaget huvudsakligen utifrån myndighetens uppgift att arbeta för att människors grundläggande fri- och rättigheter skyddas i samband med behandling av personuppgifter.

IMY lämnar följande synpunkter.

En samlad organisation för kontroll av yrkestrafiken

Allmänt om samverkan och informationsflöde mellan berörda myndigheter

Utredningen har utvärderat den struktur som i dag finns för kontroller av yrkestrafik på väg och föreslår att strukturen ska behållas men att den ska utvecklas. Utredningen föreslår bland annat att regeringen ska besluta om krav på gemensam inriktning, utveckling och uppföljning av kontrollverksamheten inom yrkestrafiken mellan Transportstyrelsen och Polismyndigheten. Vad gäller samverkan med övriga berörda myndigheter anser utredningen att även det samarbetet bör formaliseras och styras tydligare från ett nationellt perspektiv.

IMY konstaterar att utredningens förslag visserligen inte innebär att någon ny typ av information kommer att överföras mellan berörda myndigheter eller att någon ny aktör blir en del av den samlade organisationen för kontroll av yrkestrafiken. Vad gäller överföring av personuppgifter mellan myndigheterna sker alltså detta redan inom ramen för det samarbete som finns i dag. Ett mer utvecklat och utökat samarbete mellan myndigheterna skulle dock kunna innebära att information delas mellan myndigheterna i större utsträckning än vad som görs i dag. Myndigheterna hanterar delvis personuppgifterna i olika syften och respektive myndighets personuppgiftsbehandling kan träffas av olika personuppgiftsregleringar. Det är därför av stor vikt att de berörda myndigheterna säkerställer att samarbetena sker i överensstämmelse med de personuppgiftsregleringar som finns. Det innefattar bland annat att utreda vem som är personuppgiftsansvarig, att säkerställa att det finns en rättslig grund för behandlingen samt att vidta de tekniska och organisatoriska åtgärder som krävs för att säkerställa en laglig hantering av personuppgifter. I den mån samarbetet innebär överföring av känsliga personuppgifter måste detta särskilt beaktas.

Postadress:
Box 8114
104 20 Stockholm

Webbplats:
www.imy.se

E-post:
imy@imy.se

Telefon:
08-657 61 00

Registrering av kontroller av farligt gods

I betänkande görs bedömningen att information om de kontroller som Polismyndigheten och Kustbevakningen genomfört av transporter av farligt gods behöver registreras på ett mer samlat sätt, antingen genom registrering i vägtrafikregistret eller i annan form. Det anges dock att utredningen inte haft möjlighet

att utreda de tekniska och juridiska förutsättningarna fullt ut och att några förslag därför inte lämnas i denna del.

Det alternativ för en mer samlad registrering som huvudsakligen behandlas i betänkande – dvs. att Polismyndigheten och Kustbevakning skulle registrera kontroller av transporter av farligt gods i vägtrafikregistret – aktualiserar en mängd personuppgiftsrelaterade frågeställningar, bland annat avseende personuppgiftsansvar och begränsning av åtkomst till uppgifterna. IMY anser i likhet med utredningen att alternativet sannolikt skulle innebära behov av lagändringar och att frågan inte är tillräckligt utredd för att det ska vara möjligt att lämna något förslag på befintligt underlag.

Sållningsprov för narkotika i trafiken

Utredningen föreslår att salivprov samt analys av ögon och ögonrörelser ska kunna användas för sållning för narkotika i trafiken, utan att misstanke om brott föreligger. Utredningen bedömer att både salivprov och ögonundersökning är tillräckligt tillförlitliga tekniker för att kunna användas i sållningssammanhang och att de även i övrigt uppfyller de krav som bör ställas avseende användarvänlighet och lämplighet.

Vad gäller metodernas tillförlitlighet och risken för felbedömningar har IMY förståelse för att viss felmarginal måste kunna accepteras för ett sållningsprov. Enligt IMY:s uppfattning ger de siffror som presenteras i utredningen dock uttryck för en relativt hög risk för felbedömningar för båda metoderna (15–25 procent avseende ögonundersökningar och 5–32 procent avseende salivprov). En felaktig bedömning vid ett sållningsprov innebär allvarliga intrång i den personliga integriteten. Utöver det integritetsintrång som själva sållningsprovet innebär får ett felaktigt sållningsprov den konsekvensen att den enskilde – trots att denne inte gjort sig skyldig till rattfylleribrott – kan föras till polisstation för tagande av blodprov, vilket innebär ett ännu allvarligare intrång i både den personliga integriteten och rörelsefriheten än det inledande sållningsprovet. Mot bakgrund av de siffror som redovisats skulle den föreslagna lagstiftningen alltså innebära att en relativt stor andel av de som blir föremål för sållningsprov skulle tas till polisstation för blodprov trots att de inte är gjort sig skyldiga till brott. Detta har enligt IMY inte tillräckligt beaktats i utredningens integritetsanalys och proportionalitetsbedömning.

IMY vill även framhäva att regeringen i propositionen till lagen (1999:216) om ögonundersökning vid misstanke om vissa brott i trafiken¹ ansåg att det med hänsyn till risken för felbedömningar vid ögonundersökningar samt med beaktande av de integritetsaspekter som gör sig gällande skulle ställas upp ett krav på en viss grad av misstanke för att ögonundersökning skulle tillåtas. Enligt IMY har det inte framkommit att risken för felbedömningar eller det integritetsintrång som ögonundersökningar innebär förändrats på ett avgörande sätt sedan dess.

Som framgår av betänkandet ansåg Polismyndighetens etiska råd år 2013 att ett införande av rutinmässiga sållningsprov för narkotika i form av salivtest inte kunde tillstyrkas på då befintligt underlag. Till skillnad från det underlag som låg till grund för rådets yttrande saknas det i betänkandet visserligen inte en analys av behovet att införa rutinmässiga narkotikatest eller av de integritetsaspekter som aktualiseras. Rådets uttalande om att det inte utan vidare kan antas att många som accepterar att utsättas för rutinmässiga alkoholtester skulle ha lika lätt att förlika sig med att testas för

¹ Prop. 1998/99:43 s. 34 f.

narkotika, som i sig är en olaglig substans, gör sig dock enligt IMY alltjämt gällande. Även denna aspekt bör enligt IMY beaktas i en större utsträckning i integritetsanalysen och proportionalitetsbedömning.

IMY konstaterar vidare att utredningen gör bedömningen att det skett en viss förskjutning vad gäller avvägningen mellan skyddet för den personliga integriteten och behovet av effektiva verktyg för att bekämpa brottslighet. Enligt utredningen ligger tonvikten i dag i större utsträckning på att möjliggöra effektiv brottsbekämpning och stärka säkerheten i samhället. Till stöd för denna uppfattning hänvisar utredningen till införandet av kamerabevakningslagen (2018:1200) och lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning. IMY vill med anledning av detta framföra att även lagstiftning som syftar till att stärka skyddet för den personliga integriteten har trätt i kraft under de senaste åren. I sammanhanget kan särskilt lyftas fram dataskyddsförordningen² och brottsdatalogen (2018:1177) med kompletterande lagstiftning. IMY anser vidare att den omständighet att integritetsintresset i viss mån fått ge vika för intresset av brottsbekämpning inom ramen för viss lagstiftning inte kan anses ha någon beaktansvärd betydelse när avvägningen mellan dessa intressen ska göras inom ramen för en annan typ av lagstiftning. Det är enligt IMY av stor vikt att det görs en självständig analys av de aktuella intressena inom ramen för det lagstiftningsförslag som behandlas.

Avslutningsvis anser IMY att det i betänkandet i viss utsträckning saknas redogörelse för och ställningstagande kring mindre integritetskränkande alternativ än införande av sållningsprov genom ögonundersökning och salivprov. Till exempel skulle en lagstiftning som möjliggör endast en av två föreslagna metoderna kunna vara mindre integritetskränkande än den föreslagna lagstiftningen. Det kan i det sammanhanget argumenteras att ögonundersökningar – som endast innebär yttre iakttagelser – inte är lika integritetskränkande som salivprov, vilket innefattar tagande av en persons kroppsvätska.

Sammantaget anser IMY att det finns vissa brister i utredningens integritetsanalys och proportionalitetsbedömning avseende förslaget om införande av sållningsprov för narkotika.

Detta yttrande har beslutats av enhetschefen Charlotte Waller Dahlberg efter föredragning av juristen Andreas Persson.

² EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).